

DEMOGRAFICKÝ PROFIL MALÉ OBCE

JAROSLAV JUNEK

Demografie bývá nejčastěji definována jako věda, která se zabývá popisem lidí na určitém území. Věda, která zkoumá stav obyvatelstva na určitém území a historický vývoj tohoto stavu.

Ve svém příspěvku jsem se pokusil zmapovat tuto problematiku na konkrétním příkladu malé obce Radiměř u Svitav ve východních Čechách. Snažil jsem se udělat určitou výběrovou sondu a zabývat se demografickými ukazateli této obce v letech 1980 až 1998. Pro srovnání jsem uváděl údaje charakteristické pro Československou republiku, respektive Českou republiku ve stejném období.

Jen pro zajímavost uvedu, že v této obci žiju od roku 1998, takže při psaní této práce jsem se seznamoval s řadou faktů do té doby mi neznámých.

Radiměř je malá obec ležící v oblasti bývalých Sudet, takže kdokoli by chtěl pátrat po historii této malebné vesnice, musel by se potýkat s německy psanými prameny, což samozřejmě není velká překážka při studiu, daleko horší je fakt, že většina pramenů je díky poválečnému vývoji (odsun německého obyvatelstva po roce 1945) relativně nedostupná.

Několik málo doplňujících údajů o Radiměři. První písemná zmínka pochází z roku 1291.

I přes relativně nízkou nadmořskou výšku - průměrně 485 metrů nad mořem - je v obci vybudována sjezdovka. Co se týká retrospektivního vývoje počtu obyvatel, například v roce 1869 žilo v Radiměři 3593 obyvatel převážně německé národnosti, v roce 1900 to bylo 3422, v roce 1930 - 2603, v roce 1961 - 1415 (z toho bylo 709 mužů a 706 žen) a v roce 1970 už to bylo "pouze" 1343 obyvatel (681 mužů a 662 žen).

Věková struktura obyvatel byla v letech:		1970	1980	1989	1994	%
Předproduktivní	věk	27	25	21	20	
Produktivní	věk	56	57	58	60	
Poproduktivní	věk	17	18	21	20	

Jen pro zajímavost, počet soukromých podnikatelů byl k 1.1.1991 - 25, k 1.1.1995 - 69 a k 1.1.1999 - 54. V obci má z hlediska poskytování pracovních příležitostí největší význam zemědělské družstvo, které zaměstnává takřka dvě třetiny místních obyvatel v produktivním věku, bohužel v současné době se, podobně jako celé české zemědělství, potýká s velkými ekonomickými potížemi. Místní zemědělské družstvo také vlastní mlékárnu, kterou si samo zásobuje. Další firmy jsou spíše regionálního významu, takže zmíním jen ty nejvýznamnější - Kras a. s. (výroba uniforem pro hradní stráž), IPAK s. r. o. (výroba plastových oken).

Vzhledem k tomu, že v Radiměři vyvěrá pramen s kvalitou kojenecké vody, byla zde založena firma AQUA a. s., která ovšem bohužel zkrachovala, a tak rozmnožila počty zdejších nezaměstnaných.

Jak jsem již uvedl, v obci současně působí řada soukromých podnikatelů, nejčastěji truhlářů, kteří zaměstnávají nejvýše dva pomocníky, takže tyto aktivity nějaký zásadní vliv na zaměstnanost v obci nemají, a tak musí čím dál větší počet obyvatel za práci dojíždět, nejčastěji do Svitav.

V současné době má základní škola 126 žáků v devíti třídách (první třída - 11 žáků, druhá třída - 12 žáků, třetí - 19 žáků, čtvrtá - 16, pátá - 11, šestá - 14, sedmá - 17, osmá - 12 a devátá - 14) a 11 pedagogických pracovníků (z tohoto počtu jsou bohužel pouze dva muži) a myslím, že skutečnou "raritou" je osmý ročník, kde z celkového počtu 12 žáků je pouze jeden chlapec. Pro Základní školu v Radiměři je charakteristický ještě jeden fakt, který je ale typický pro všechny české vesnické školy. Z celkového počtu 11 pedagogických pracovníků jich 7 dojíždí (převážně ze Svitav), a to jednak z důvodu nedostatku bytů, jednak z důvodu

relativního nezájmu zejména mladých učitelů působit na vesnici.

Perspektiva školy je myslím velice dobrá, Základní škola v Radiměři si udržuje tradiční dobrou úroveň vzdělání, kterou poskytuje svým žákům, což potvrzuje i závěrečná zpráva České školní inspekce z června 1999, která tuto základní školu klade na čelo pomyslného žebříčku venkovských škol v České republice. Tato kvalita se dá doložit i opakovaným dobrým umístěním žáků v olympiádách a dalších soutěžích, ať už se jedná o český jazyk, dějepis nebo matematiku.

Jediným závažnějším problémem vedle nedostatku peněz, s kterým se ostatně potýká celé české školství, je díky klesající porodnosti v obci stagnující či klesající počet žáků.

Nyní bych jen krátce uvedl počty "budoucích" žáků :

ročník 1993 - 14 žáků (7 chlapců a 7 dívek), ročník 1994 - 13 žáků (4 chlapci, 9 dívek), ročník 1995 - 11 žáků (5 chlapců, 6 dívek), ročník 1996 - 11 žáků (5 chlapců, 6 dívek), ročník 1997 - 13 žáků (9 chlapců, 4 dívky), ročník 1998 - 10 žáků (4 chlapci, 6 dívek) a konečně ročník 1999 - zatím 5 žáků (3 chlapci a 2 dívky).

Spolupráce školy a obce je velmi kvalitní a na skutečně vysoké úrovni. Místní obecní úřad mimo jiné přispívá nemalými částkami na přestavbu školy a nutné opravy, například na opravu fasády budovy školy.

Na dobrou koexistenci školy a obce měl, podle mého názoru, jistý podíl také nácvik divadelního představení Mrazík, na jehož realizaci se podílela vedle "zapálených" pedagogických pracovníků také velká část členů SRPDŠ. Právě ze spolupráce vedení školy a SRPDŠ vzešla řada akcí, jen namátkou : Mikulášská revue, Pochod pohádkovým lesem ke Dni dětí a další.

Velice aktivní činnost vykazuje TJ Paseky, která provozuje tenisové kurty, sjezdovku a každý páteční večer velmi oblíbené diskotéky v budově místní Sokolovny. Obrovskou atrakcí zejména pro děti bývá každoroční červnové

vystoupení radiměřských hasičů na fotbalovém hřišti, kde předvádějí ukázky ze své záslužné činnosti.

Další možností trávení volného času je činnost Myslivecké jednoty. Většina členů této jednoty pracuje v lese, většinou jako soukromí dřevorubci. Střelecké dovednosti je možno rozvíjet na místní střelnici, která je zastřešená, takže umožňuje střelbu i za nepříznivého počasí.

V současné době je nejpalčivější otázka plynofikace obce, která se ale bohužel již druhý rok odkládá z důvodu nedostatku finančních prostředků.

Úloha výchovného poradce je na vesnici do jisté míry specifická, zejména tehdy, když výchovný poradce žije v místě svého působení. Tak je tomu i v případě výchovného poradce ZŠ Radiměř. Není mým úkolem se zde věnovat detailnímu rozboru náplně práce výchovného poradce, proto se omezím na nejdůležitější body:

1. poradenská činnost - s ostatními pedagogickými pracovníky by měl iniciovat orientační, zejména poradensko - diagnostická, šetření žáků, jejichž psychický, sociální vývoj, či příprava na povolání atd. vyžadují zvláštní pozornost.

- měl by být koordinátorem při řešení problémů rodina - škola - žák a navrhopvat preventivní opatření k předcházení konfliktním situacím ve škole.

2. informační činnost - měl by mimo jiné informovat žáky a jejich zákonné zástupce o činnosti PPP a dalších poradenských službách (úřady práce, sociální úřady, krizová centra atd.)

- měl by ovládat problematiku kariérového poradenství a metodicky podporovat aktivity školy směřující k přípravě žáka na uvědomělé rozhodování o vlastní profesní kariéře a poskytovat pomoc v další vzdělávací cestě.

Činnost výchovného poradce na ZŠ Radiměř se většinou "omezuje" na profesní poradenství, kdy v této problematice úzce spolupracuje na škole hlavně s učitelkou občanské výchovy, dále spolupracuje s OPPP Svitavy, OÚP Svitavy, účastní se každoročních školních burz atd. Výrazné sociálně - patologické jevy, jako je šikanování, násilné chování, drogová závislost, gamblerství atd., se na naší škole většinou nevyskytují. Asi největším problémem je u některých jedinců závislost na alkoholu, avšak ta je v drtivé většině případů způsobena

negativním vlivem rodinného prostředí a napodobováním životního stylu rodičů.

Spolupráce s rodiči a širokou veřejností je poměrně dobrá, většina rodičů má zájem o činnost školy, což by se například dalo doložit i hojnou účastí na konzultačních dnech a třídních schůzkách.

Jak jsem již předtím uvedl na řadě případů, škola poměrně zásadním způsobem ovlivňuje život v obci a regionu. V poslední době asi nejvýraznějším "zásahem" do relativně klidného života obce byla realizace divadelního představení "Mrazík", které bylo významné už jen tím, že to bylo první školní představení po dlouhých pětácti letech. O toto představení byl na řadě repríz v obci velký zájem a nyní na závěr školního roku se hraje i pro okolní školy a opět se zvyšuje kredit školy v regionu.

Rád bych se také zmínil o vztahu církve a školy. Již několik let je otevřen nepovinný volitelný předmět náboženství, který navštěvuje devět žáků. Jedná se ale pouze o katolické náboženství, evangelickému se pro nedostatek zájemců nevyučuje a koná se soukromá výuka v místní evangelické rodině. V obci je také několik rodin z adventistické církve.

Nyní bych se věnoval vývoji sňatečnosti v Radiměři v letech 1979 až 1998.

V roce 1979 bylo v Radiměři uzavřeno 5 sňatků, v roce 1980 - 10, 1981 - 7, 1982 - 9, 1983 - 8, 1984 - 12, 1985 - 10, 1986 - 9, 1987 - 9, 1988 - 6, 1989 - 12, 1990 - 11, 1991 - 7, 1992 - 15, 1993 - 5, 1994 - 2, 1995 - 7, 1996 - 2, 1997 - 4, 1998 - 3.

Pokud porovnáme údaje z malé obce a celé České republiky, zjistíme, že populační chování obyvatelstva se příliš nelišilo. Období do roku 1990 bylo obdobím, kdy Česká republika přebírala způsoby chování tzv. socialistické společnosti, kdy nejdůležitější demografická charakteristika byla rostoucí sňatečnost (z řady důvodů - sociální jistoty pro mladé rodiny, hospodářská pomoc ekonomicky aktivních rodičů a v neposlední řadě také skutečnost, že těhotenství mladých dívek se řešila sňatkem a statistiky uvádějí, že více než polovina nevěst do 29 let byla při prvním sňatku již v jiném stavu). Komplex politických i hospodářských změn po roce 1990 způsobil odsouvání sňatků na pozdější dobu z důvodů dalšího studia, cestování, možnosti zahraniční praxe atd.

V České republice byl počet sňatků na 1000 obyvatel v roce 1988 - 7.9, v roce 1996 - 5.2 a v roce 1997 - 5.6. V Radiměři zvýšená vlna sňatečnosti vyvrcholila poněkud opožděně v roce 1992, v dalších letech následoval pozvolný pokles.

Tímto nepatrným příspěvkem jsem chtěl upozornit na život na malé českomoravské obci.

Pokusil jsem se ukázat nejen, jak pestrý a zajímavý může být venkovský život, ale i to, s jakými problémy a nesnázemi se musí vesnice v současné době potýkat.

Seznam použité literatury:

Wynnyczuk, V., Uzel, R. : Populační situace v České republice 1918 - 1997. Plánování rodiny a reprodukční zdraví, ročník 2, č. 1, s. 4.

Archiv Obecního úřadu v Radiměři

Srb, V. : Demografický profil Československa. SPRSV, Praha 1995.

AUTOR A KONTAKT:

Mgr. Jaroslav Junek

Základní škola

Radiměř

Příloha :

Pohyb obyvatel Radiměře od 1.1.1980 do 31.12.1998

rok	k 1.1.	počet obyvatel							
		narozeno		přihlášeno		zemřelo		odhlášeno	
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
1980	1258	20	5 - 15	12	6 - 6	15	11 - 4	47	28 - 19
1981	1228	14	7 - 7	12	5 - 7	8	6 - 2	26	14 - 12
1982	1220	21	14 - 7	34	22 - 12	12	4 - 8	30	16 - 14
1983	1233	23	12 - 11	13	9 - 4	8	3 - 5	44	23 - 21
1984	1217	12	6 - 6	18	6 - 12	16	8 - 8	37	17 - 20
1985	1194	16	4 - 12	31	15 - 16	17	7 - 10	34	20 - 14
1986	1190	19	9 - 10	22	11 - 11	11	4 - 7	39	18 - 21
1987	1181	15	9 - 6	34	14 - 20	17	8 - 9	37	17 - 20
1988	1176	15	6 - 9	21	12 - 9	17	6 - 11	29	16 - 13
1989	1166	15	10 - 5	25	12 - 13	21	10 - 11	18	9 - 9
1990	1167	24	7 - 17	30	14 - 16	19	14 - 5	41	25 - 16
1991	1161	8	4 - 4	18	8 - 10	14	11 - 3	26	15 - 11
1992	1147	15	7 - 8	35	18 - 17	14	8 - 6	28	16 - 22
1993	1155	15	6 - 9	46	25 - 21	7	3 - 4	42	26 - 16
1994	1167	11	4 - 7	25	11 - 14	16	13 - 3	24	12 - 12
1995	1163	8	4 - 4	16	9 - 7	9	6 - 3	23	13 - 10
1996	1155	17	9 - 8	24	11 - 13	13	7 - 6	39	13 - 26
1997	1144	13	8 - 5	18	12 - 6	10	5 - 5	15	6 - 9
1998	1150	8	3 - 5	36	21 - 15	15	10 - 5	40	22 - 18
1999	1139								

(stav k 1.1.)